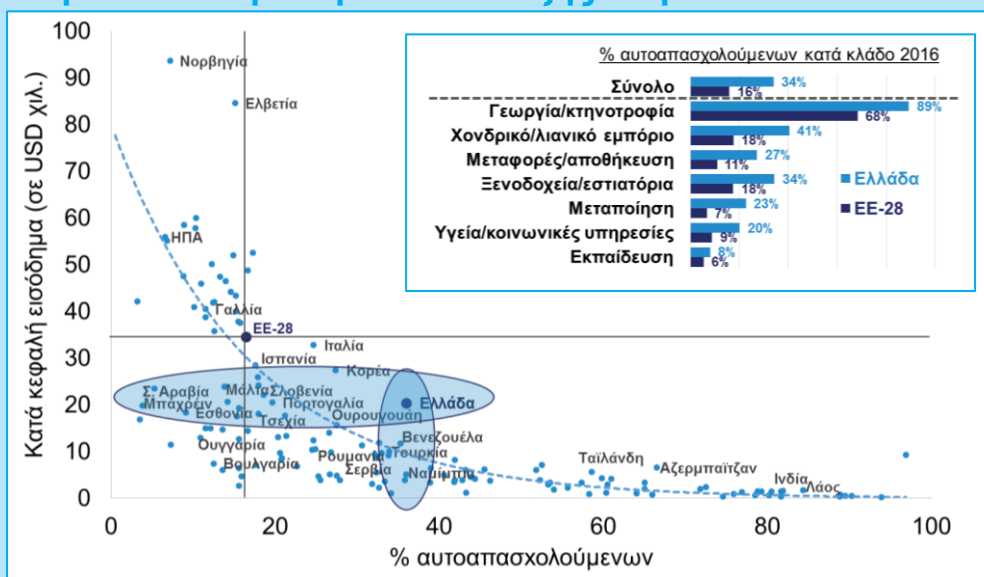

Η φτώχεια των εθνών!

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

- Η Ελλάδα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων (34%) και συνεπώς το μικρότερο ποσοστό μισθωτών (66%) εργαζομένων, απ' όλες τις αναπτυγμένες χώρες του κόσμου το 2016. Αυτό είναι ένδειξη υπανάπτυξης της οικονομίας, εκτεταμένης φοροδιαφυγής και καθήλωσης του πληθυσμού σε ένα σχετικά χαμηλό βιοτικό επίπεδο, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία. Στις ΗΠΑ, π.χ. μόνο 7 στους 100 είναι αυτοαπασχολούμενοι, ενώ στην Ινδία ο αντίστοιχος αριθμός είναι 87! Τα μεγέθη αυτά σημαίνουν ότι οι σύγχρονες μέθοδοι οργάνωσης της παραγωγής και καταμερισμού εργασίας δεν είναι τόσο διαδεδομένες στην Ινδία, όπως είναι στις ΗΠΑ. Πέραν, όμως, του ότι η χώρα μας έχει το μικρότερο ποσοστό μισθωτών, άνω του 30% των μισθωτών απασχολείται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, σε δραστηριότητες κατά κανόνα χαμηλής παραγωγικότητας. Αυτό προκαλεί πρόσθετα εμπόδια στην ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρήσεων, καθώς καθιερώνονται πρότυπα εργασιακών σχέσεων και αμοιβών που δεν συνάδουν με τις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν σε μία εύρυθμη ιδιωτική οικονομία. Με στοιχεία 2^{ου} τριμήνου 2016, οι Έλληνες δουλεύουμε περισσότερες ώρες εβδομαδιαίως (42,3) από τους Ευρωπαίους (37,1), κυρίως λόγω του υψηλότερου ποσοστού αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο των απασχολούμενων. Στην Ελλάδα ανέρχεται στο 34% και στην ΕΕ-28 στο 16%. Ένας πρόσθετος λόγος είναι το χαμηλότερο ποσοστό της μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα (9,8%) απ' ό,τι στην Ευρώπη (20,3%). Η διαφορά αυτή μεταξύ Ελλάδας και Ευρώπης (34% vs 16%), όσον αφορά στο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στη συνολική απασχόληση, λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις εάν αναλυθεί σε κλαδικό επίπεδο. Οι αποκλίσεις είναι ακόμη μεγαλύτερες στη μεταποίηση (22,8% vs 6,8%), το εμπόριο (40,5% vs 17,7%), τον τουρισμό (34,4% vs 17,5), τις μεταφορές και την αποθήκευση (27,3% vs 11%), την εκπαίδευση (8,2 vs 5,5%) και την υγεία/κοινωνικές υπηρεσίες (20,2% vs 8,9%). Τα μεγέθη αυτά αντανακλούν τη λειτουργία χιλιάδων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, ακόμη και σε κλάδους που στην Ευρώπη η δραστηριότητα ασκείται κατά μέσο όρο από πολύ μεγαλύτερες σε μέγεθος επιχειρήσεις, όπως επιβάλλει η αναζήτηση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας με την εφαρμογή μεθόδων που δημιουργούν οικονομίες κλίμακας. Οι αριθμοί αυτοί είναι εντυπωσιακοί ως προς τις αρνητικές επιπτώσεις και συνέπειες που ασκούνται στην ευημερία των Ελλήνων πολιτών από το έλλειμμα προσαρμοστικότητας της ελληνικής οικονομίας στις σύγχρονες μεθόδους οργάνωσης της παραγωγής. Απορεί κανείς για τι είδους ανάπτυξη μιλάνε τα σχέδια εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής που καταρτίζονται όταν η οργάνωση της παραγωγής, ακόμη και σε μεγάλους και εξωστρεφείς κλάδους της ελληνικής οικονομίας, ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό το πρότυπο της μικρής οικογενειακής και ατομικής επιχείρησης. Αυτό είναι αποτέλεσμα της πολιτικής προστατευτισμού που ασκείται όσον αφορά στις μικρές/ατομικές εκμεταλλεύσεις, για πελατειακούς κυρίως λόγους. Και δεν είναι, βεβαίως, παράξενο γιατί, στο πλαίσιο αυτό, η φοροδιαφυγή, όπως έδειξε η [πρόσφατη έρευνα της διαΝΕΟσις](#), είναι τόσο διαδεδομένο φαινόμενο στην ελληνική οικονομία, και γιατί το πολιτικό σύστημα κωφεύει στον περιορισμό της.
- Η αύξηση των μη φορολογικών εσόδων το διάστημα Ιαν – Φεβ 2017 αντιστάθμισε τη στασιμότητα ή μείωση που παρουσίασαν άλλες κατηγορίες εσόδων, όπως ορισμένοι φόροι στην κατανάλωση και οι φόροι περιουσίας, γεγονός το οποίο συνέβαλε στην υπέρβαση του στόχου των εσόδων κατά €522 εκατ. Ωστόσο η υπερφορολόγηση επιχειρήσεων και νοικοκυριών, σε συνδυασμό με τη συνεχή αναβολή της ολοκλήρωσης της αξιολόγησης, φαίνεται πως έχει αντίκτυπο στις ιδιωτικές καταθέσεις, οι οποίες σημείωσαν νέα εκροή τον Φεβρουάριο κατά €750 εκατ. Πάντως, από τον Ιούλιο του 2015 που επιβλήθηκαν οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων, η ροή των συνολικών καταθέσεων σωρευτικά είναι θετική κατά €3 δισ. περίπου, ως αποτέλεσμα της αυξητικής τάσης που παρουσιάζουν οι καταθέσεις των επιχειρήσεων και παρά τη σωρευτική μείωση των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά -€1,1 δισ.

Μεγάλα τα περιθώρια ανάπτυξης στην Ελλάδα!

Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και κατά κεφαλή εισόδημα (*World Bank, World Development Indicators, 2015 ή τελευταίο διαθέσιμο έτος*)

Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο των απασχολούμενων του κλάδου στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (*ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016*)

Τομέας Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Ευρωπαϊκής Πολιτικής

Με την ευγενική χορηγία:

Μιχάλης Μασουράκης
Chief Economist
E: mmassourakis@sev.org.gr
T: +30 211 500 6104

Μιχάλης Μητσόπουλος
Senior Adviser
E: mmtsopoulos@sev.org.gr
T: +30 211 500 6157

Θανάσης Πρίντσιπας
Associate Adviser
E: printsipas@sev.org.gr
T: +30 211 500 6176

Οι απόψεις στην παρούσα έκθεση είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα του ΣΕΒ. Ο ΣΕΒ δεν φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια ή την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει η έκθεση.

Οι αυτοαπασχολούμενοι στην Ελλάδα και αλλού

Όταν η δραστηριοποίηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε μία οικονομία είναι περιορισμένη, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα σήμερα, αυτό συνήθως σχετίζεται με την έλλειψη ευκαιριών κερδοφόρων επενδύσεων. Μία τέτοια κατάσταση μπορεί να είναι απόρροια εμποδίων στην άσκηση ιδιωτικής οικονομικής δραστηριότητας λόγω ενός δυσλειτουργικού θεσμικού περιβάλλοντος εχθρικού προς τον ελεύθερο ανταγωνισμό. Αυτό είναι κυρίως αποτέλεσμα ρυθμίσεων προστασίας της υπάρχουσας παραγωγικής δομής μικρών και χαμηλής παραγωγικότητας επιχειρήσεων, που εμποδίζονται να ανταγωνισθούν η μία την άλλη, μήπως και μεγαλώσουν μερικές και εκτοπίσουν από την αγορά άλλες! Παράλληλα, υπάρχουν ρυθμίσεις που στην ουσία περιορίζουν την προσφορά επαγγελματιών, με συνέπεια την εμφάνιση προσοδοθηρικών καταστάσεων στην οικονομία (υψηλό κόστος συναλλαγών που δημιουργεί υψηλά εισοδήματα για μερικούς σε βάρος του κοινωνικού συνόλου), εξού και η πάγια Μνημονιακή υποχρέωση απελευθέρωσης των «κλειστών επαγγελμάτων». Μπορεί, επίσης, να είναι αποτέλεσμα υπερφορολόγησης των εισοδημάτων με υψηλότερους προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές, στο πλαίσιο αναδιανομής εισοδήματος για την προστασία των ασθενέστερων, πέραν του κοινωνικώς εφικτού. Το όριο αυτό θεωρείται ότι έχει ξεπεραστεί όταν η υπερφορολόγηση προκαλεί αντικίνητρα για την πρόσληψη εργαζομένων και την παραγωγή εισοδημάτων αναλογικών προς την καταβαλλόμενη παραγωγική προσπάθεια. Στην ουσία, επιβραβεύεται η μετριότητα στην επιχειρηματική λειτουργία και τιμωρείται η μεγέθυνση της επιχείρησης και η υψηλή κερδοφορία. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, λίγες μόνο μικρές ελληνικές επιχειρήσεις καταφέρνουν να αυξήσουν το μέγεθος τους και οι μεγάλες ξένες κερδοφόρες εταιρείες αποφεύγουν κατά κανόνα να εγκατασταθούν, ή περιορίζουν την έκταση των δραστηριοτήτων τους, στην χώρα, για τον απλούστατο λόγο ότι δεν υπάρχουν ή δεν δημιουργούνται ευκαιρίες σχετικά ικανοποιητικής κερδοφορίας, που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν ιδιωτικές επενδύσεις. Και αυτό δεν είναι παρά συνάρτηση του θεσμικού

πλαίσιου που θέτει ανυπέρβλητα εμπόδια στην κερδοφόρο οικονομική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο αυτό, η εκτεταμένη παρέμβαση του κράτους στην οικονομία και το ασφυκτικά περιοριστικό ρυθμιστικό περιβάλλον επιχειρηματικής λειτουργίας, οδηγούν σε χαμηλή ανάπτυξη και λίγες ευκαιρίες απασχόλησης. Τέλος, όταν το κράτος, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, απορροφά άνω του 30% των μισθωτών μιας οικονομίας, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, καθιερώνοντας πρότυπα εργασιακών σχέσεων και αμοιβών, που δεν συνάδουν με τις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στην ιδιωτική οικονομία, δημιουργούνται πρόσθετα εμπόδια στην ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομίας. Είτε μας αρέσει είτε όχι, χωρίς απελευθέρωση των δυνάμεων των αγορών και της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, δεν μπορεί να υπάρξουν υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης, απασχόλησης και δημιουργίας πλούτου.

Η υπερφορολόγηση προκαλεί αντικίνητρα για την πρόσληψη εργαζομένων και την παραγωγή εισοδημάτων αναλογικών προς την καταβαλλόμενη παραγωγική προσπάθεια. Στην ουσία, επιβραβεύεται η μετριότητα στην επιχειρηματική λειτουργία και τιμωρείται η μεγέθυνση της επιχείρησης και η υψηλή κερδοφορία.

Ένας από τους πιο αξιόπιστους δείκτες δυσλειτουργίας και αναποτελεσματικότητας μιας ιδιωτικής οικονομίας είναι ο υψηλός αριθμός των αυτοαπασχολούμενων (μη μισθωτών) στο σύνολο της απασχόλησης ([Does Capitalism Cause Poverty? Ricardo Hausmann](#)). Η ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομίας είναι συνώνυμη του επιπέδου χρησιμοποίησης της μισθωτής εργασίας στην παραγωγική διαδικασία. Τουλάχιστον αυτή είναι η εμπειρία της παγκόσμιας οικονομίας από την Βιομηχανική Επανάσταση τον 18ο αιώνα και μετά. Πλούσιες χώρες σήμερα διαθέτουν πολλές ιδιωτικές ανταγωνιστικές επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν

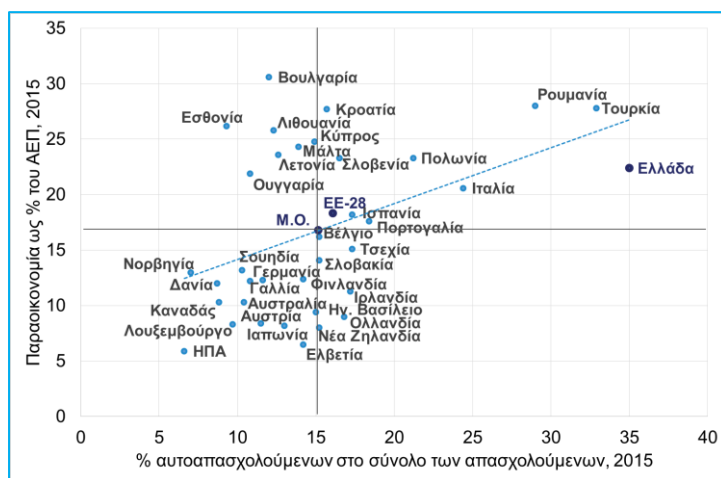
μισθωτή εργασία και παράγουν αγαθά και υπηρεσίες, με κέρδος για τους μετόχους και ένα συνεχώς αυξανόμενο επίπεδο διαβίωσης για τους εργαζόμενους. Αυτό κατέστη δυνατό διότι η αναδιοργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας με την εφαρμογή νέων τεχνολογιών επιτρέπει την αύξηση της παραγωγικότητας, που συνδέεται διαχρονικά με την άνοδο των πραγματικών μισθών. Η αναδιοργάνωση αυτή των συντελεστών της παραγωγής στην Ελλάδα έχει αφήσει ένα μεγάλο μέρος της απασχόλησης εκτός καπιταλιστικής παραγωγικής διαδικασίας. Παράλληλα, η αδυναμία παραγωγής υψηλών εισοδημάτων ωθεί τις φορολογικές αρχές να επιβάλουν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, που οδηγούν σε φοροδιαφυγή τις λιγότερο παραγωγικές μονάδες και, ιδίως, τους αυτοαπασχολούμενους (Δ01).

Η εκτεταμένη παρέμβαση του κράτους στην οικονομία και το ασφυκτικά περιοριστικό ρυθμιστικό περιβάλλον επιχειρηματικής λειτουργίας, οδηγούν σε χαμηλή ανάπτυξη, και ιδιαίτερα για τους οικονομικά ασθενέστερους λίγες ευκαιρίες απασχόλησης, και σε τελική ανάλυση, φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.

Στο Διάγραμμα της πρώτης σελίδας παρουσιάζεται το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο της απασχόλησης σε διάφορες χώρες του κόσμου, όπως συσχετίζεται με το κατά κεφαλήν εισόδημα. Η σχέση είναι έντονα αρνητική, όπως αναμένεται, υπό την έννοια ότι όπου η καπιταλιστική παραγωγή (μισθωτή εργασία) δεν είναι διαδεδομένη πρακτική, τα παραγόμενα εισοδήματα υστερούν έναντι χωρών που συμβαίνει το αντίθετο. Με στοιχεία του 2015 της Παγκόσμιας Τράπεζας, η Ελλάδα με ποσοστό αυτοαπασχολούμενων 36% στο σύνολο της απασχόλησης, είναι η μόνη χώρα μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών του ΟΟΣΑ (15,5%) που έχει τόσο υψηλό ποσοστό, όπως συμβαίνει και σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ-28 (15,7%), και τις γειτονικές

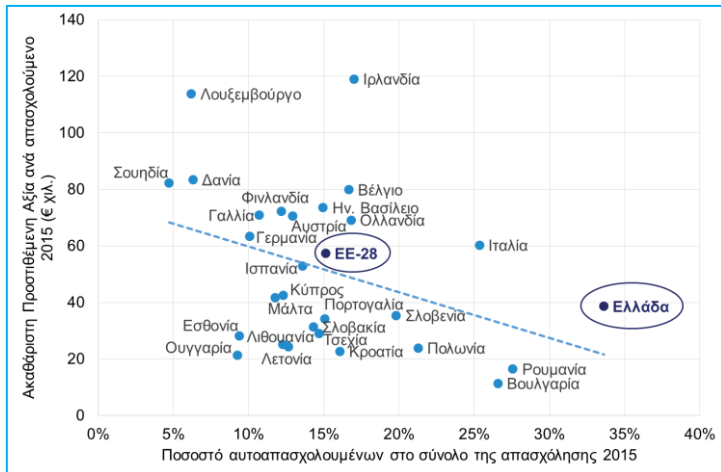
χώρες της ευρύτερης περιοχής της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά και της Νότιας Ευρώπης. Είναι εμφανές, επίσης, ότι η Ελλάδα απολαμβάνει πολύ υψηλότερα εισοδήματα απ' αυτά που θα δικαιολογούσε το επίπεδο ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας, ή, το ίδιο επίπεδο εισοδήματος με χώρες που έχουν πολύ μικρότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων απ' ό,τι η Ελλάδα. Η ίδια συσχέτιση εμφανίζεται στο Διάγραμμα Δ02 μεταξύ ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά απασχολούμενο και του ποσοστού αυτοαπασχολούμενων στο σύνολο της απασχόλησης στις χώρες της ΕΕ-28. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρόσοδο που παράγεται στην Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας (τουρισμός, μεταφορές, κτλ.), εισοδήματα δηλαδή χωρίς να απαιτούνται να γίνουν ιδιαίτερα μεγάλες επενδύσεις (το κυρίαρχο στοιχείο της οικονομικής δραστηριότητας είναι η γεωγραφική θέση και όχι οι επενδύσεις). Η Ελλάδα δηλαδή έχει εισοδήματα απλά και μόνο επειδή η Ακρόπολη βρίσκεται στην χώρα, όπως το κανάλι του Σουέζ βρίσκεται στην Αίγυπτο. Η πρόσοδος εν γένει ορίζεται ως μία απόδοση λόγω της κατοχής ενός περιουσιακού στοιχείου, όπως τα ενοίκια από ένα κτήμα.

Δ01: Μέγεθος παραοικονομίας και ποσοστό αυτοαπασχολούμενων (F. Schneider, "Size and Development of the Shadow Economy of 31 European Countries from 2003 – 2013", 2015, Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, 2015, World Bank, 2015)

Δ02: Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο και ποσοστό αυτοαπασχολούμενων στη συνολική απασχόληση (Eurostat, National Accounts Employment Data, 2015)

Δ03: Απασχολούμενοι κατά θέση (ΕΛΣΤΑΤ και Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2016)

	Ελλάδα	ΕΕ-28
Απασχολούμενοι (σε χιλ. άτομα)	3.703	224.225
(ως % του συνόλου)		
Μισθωτοί	65,9%	84,0%
Μη μισθωτοί	34,1%	16,0%
Αυτοαπασχολούμενοι	30,2%	14,9%
Με προσωπικό	7,3%	4,2%
Χωρίς προσωπικό	22,9%	10,7%
Βοηθοί σε οικογενειακές επιχειρήσεις	3,9%	1,1%

Σημ.: **Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό** είναι το άτομο που έχει δική του επιχείρηση (με έναν ή λίγους συνεταιίρους) και απασχολεί σε αυτήν, σε συνεχή βάση, ένα ή περισσότερα άτομα με μισθό, ημερομίσθιο κλπ. **Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό** είναι το άτομο που εργάζεται σε δική του δουλειά (με έναν ή λίγους συνεταιίρους) χωρίς να απασχολεί συνεχώς κάποιο άτομο, μισθωτό υπάλληλο ή ημερομίσθιο εργάτη, εκτός, ίσως από μέλη της οικογένειάς του, που τα έχει ως άμισθους βοηθούς.

Όταν το κράτος, με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο, απορροφά άνω του 30% των μισθωτών μιας οικονομίας, όπως συμβαίνει στην Ελλάδα, καθιερώνοντας πρότυπα εργασιακών σχέσεων και αμοιβών, που δεν συνάδουν με τις ανταγωνιστικές συνθήκες που επικρατούν στην ιδιωτική οικονομία, δημιουργούνται πρόσθετα εμπόδια στην ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ κατά το 2^ο τρίμηνο του 2016, από ένα σύνολο 3703 χιλ. απασχολούμενων στην Ελλάδα, το 34,1% είναι μη μισθωτοί, εκ των οποίων 3,9 π.μ. είναι μέλη της οικογένειας που δουλεύουν αμισθί για τον κύριο αυτοαπασχολούμενο. Έτσι, οι κύριοι αυτοαπασχολούμενοι είναι το 30,2% του συνόλου, εκ των οποίων το 76% δουλεύουν μόνοι τους και το υπόλοιπο 24% έχουν μισθωτούς υπαλλήλους. Και πάλι η χώρα μας έχει το υψηλότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων, με το ποσοστό των συγγενικών προσώπων που δουλεύουν στην οικογενειακή επιχείρηση να είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη (Δ03), με μόνον την Τουρκία, την Ρουμανία και την ΠΓΔΜ να έχουν ακόμη υψηλότερα ποσοστά.

Στους πίνακες Δ04, Δ05 και Δ06 παρουσιάζονται οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας μισθωτών και αυτοαπασχολούμενων, πλήρους και μερικής απασχόλησης, ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα και την ΕΕ-28. Με βάση τα στοιχεία αυτά, προκύπτει ότι ο μέσος απασχολούμενος στην Ελλάδα δουλεύει 42,3 ώρες εβδομαδιαίως (39 ώρες οι μισθωτοί και 48,9 ώρες οι αυτοαπασχολούμενοι), ενώ στην ΕΕ-28 37,1 ώρες εβδομαδιαίως (36,2 ώρες οι μισθωτοί και 42,1 ώρες οι αυτοαπασχολούμενοι). Οι διαφορές αυτές προκύπτουν λόγω της μικρότερης διάδοσης της μερικής απασχόλησης στην Ελλάδα (9,5%) απ' ό,τι στην ΕΕ-28 (20,4%) και της μεγαλύτερης διάδοσης της αυτοαπασχόλησης στην Ελλάδα (34%) απ' ό,τι στην ΕΕ-28 (16%).

Σημειώνεται εν προκειμένω ότι οι αυτοαπασχολούμενοι δουλεύουν περισσότερες ώρες από τους μισθωτούς, που στην πλήρη απασχόληση διαμορφώνονται σε 51,1 ώρες στην Ελλάδα και 47,4 ώρες στην ΕΕ-28 για τους αυτοαπασχολούμενους, και σε 41,3 ώρες στην Ελλάδα και 40,3 ώρες στην ΕΕ-28 για τους μισθωτούς. Σε κλαδικό επίπεδο προκύπτουν ορισμένα ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τους αυτοαπασχολούμενους. Με μέσο όρο εβδομαδιαίας εργασίας 48,9 ωρών σε όλη την οικονομία, οι αυτοαπασχολούμενοι στον τουρισμό δουλεύουν 59,2 ώρες, στο εμπόριο 50,8 ώρες και, τέλος, στην μεταποίηση 49,6 ώρες.

Δ04: Μέσες ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, 2008 και 2016
Πλήρης και μερική απασχόληση (Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

	Ελλάδα						ΕΕ-28					
	Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*		Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Σύνολο	42,4	42,3	39,9	39,0	47,2	48,9	37,9	37,1	36,8	36,2	43,7	42,1
Γεωργία, κτηνοτροφία	43,6	47,1	43,1	43,5	43,7	47,5	41,9	42,1	39,1	38,8	43,0	43,8
Ορυχεία, λατομεία	42,6	42,8	41,8	41,4	41,5	41,6	41,4	41,4	...	49,5
Μεταποίηση	43,7	42,6	41,9	40,5	48,9	49,6	39,8	39,3	39,3	39,0	46,0	44,1
Ηλεκτρισμός, Φ/Α	40,0	40,5	39,9	40,6	39,1	39,6	39,1	39,6	...	40,2
Παροχή νερού	39,8	40,1	39,7	39,3	39,0	38,8	39,0	38,7	40,7	42,6
Κατασκευές	43,5	40,2	42,3	38,5	46,3	42,7	41,5	40,8	40,4	39,7	45,0	43,8
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	45,2	44,1	41,8	39,5	49,0	50,8	37,8	36,8	35,9	35,2	46,0	44,7
Μεταφορές και αποθήκευση	47,6	48,0	45,1	44,9	54,0	56,5	40,7	39,7	39,9	39,1	47,2	45,2
Ξενοδοχεία, εστιατόρια	48,9	46,4	43,5	39,8	56,8	59,2	38,4	35,9	34,6	32,8	53,6	51,0
Ενημέρωση και επικοινωνία	40,8	41,2	40,5	40,6	44,5	45,7	38,6	38,8	38,0	38,5	42,3	40,8
Τράπεζες, ασφάλειες	40,4	41,5	40,0	40,3	44,0	49,3	38,8	38,7	38,4	38,3	43,5	42,2
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	48,1	43,8	...	39,9	49,4	47,5	37,4	36,5	36,4	36,1	40,9	38,2
Επαγγελματίες, τεχνίτες κλπ	42,9	42,7	39,9	39,3	45,5	45,6	38,9	38,4	37,3	37,5	42,4	40,5
Διοικητικές δραστηριότητες	41,6	41,6	40,2	39,3	48,5	48,7	35,1	33,9	34,4	33,4	40,0	37,0
Δημόσια διοίκηση	39,4	40,8	39,4	40,8	37,5	37,4	37,5	37,4	32,8	29,7
Εκπαίδευση	27,6	29,6	27,1	29,1	33,2	35,2	32,7	33,3	32,8	33,6	30,0	28,9
Υγεία	39,5	40,1	39,5	39,9	39,5	40,9	34,4	34,2	34,0	33,8	38,9	37,6
Τέχνες, διασκέδαση	40,9	39,4	37,6	36,3	50,7	48,7	33,8	33,0	33,0	32,0	36,4	36,1
Λοιπές υπηρεσίες	41,9	40,4	39,2	37,1	45,6	45,0	35,1	34,2	34,0	33,2	38,0	36,5
Δραστ. νοικ/ριών ως εργοδοτών	39,2	37,3	39,5	37,7	36,2	31,3	26,6	26,1	26,5	25,7	27,8	33,8
Ετερόδοκοι οργανισμοί	...	38,8	...	38,8	39,9	40,5	40,1	40,5

* Περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση

Δ05: Μέσες ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, 2008 και 2016
Πλήρης απασχόληση (Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

	Ελλάδα						ΕΕ-28					
	Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*		Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Σύνολο	43,7	44,7	40,8	41,3	49,3	51,1	41,8	41,4	40,5	40,3	48,6	47,4
Γεωργία, κτηνοτροφία	47,3	49,6	44,8	45,7	47,5	50,0	47,0	46,4	42,0	41,7	49,2	49,1
Ορυχεία, λατομεία	43,0	43,2	42,2	41,8	42,0	42,5	41,9	42,1	...	52,2
Μεταποίηση	44,3	44,1	42,3	41,8	50,2	52,1	41,2	40,8	40,6	40,4	49,2	47,7
Ηλεκτρισμός, Φ/Α	40,0	40,8	39,9	40,6	40,2	40,6	40,0	40,5	...	47,2
Παροχή νερού	40,6	40,7	40,5	39,9	40,5	40,3	40,3	40,0	45,9	47,1
Κατασκευές	43,9	44,3	42,8	43,1	46,7	46,0	42,9	42,6	41,6	41,3	46,9	46,0
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	46,3	46,7	42,8	42,8	50,1	51,7	42,9	42,1	41,1	40,5	49,2	48,4
Μεταφορές και αποθήκευση	47,8	49,0	45,2	45,9	54,8	57,0	43,1	42,3	42,2	41,6	50,5	48,6
Ξενοδοχεία, εστιατόρια	50,7	51,7	45,3	45,5	58,3	61,5	46,3	44,6	42,5	41,4	57,9	55,8
Ενημέρωση και επικοινωνία	41,7	42,5	41,0	42,0	48,7	47,6	41,8	41,7	41,0	41,1	47,4	45,5
Τράπεζες, ασφάλειες	40,9	41,9	40,3	40,7	46,2	50,1	41,4	41,2	40,8	40,7	47,2	45,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	48,1	48,0	...	43,9	49,4	51,5	42,2	41,7	40,7	40,4	47,3	46,4
Επαγγελματίες, τεχνίτες κλπ	43,6	44,6	40,8	41,7	46,2	46,9	42,8	42,6	41,1	41,1	46,7	45,5
Διοικητικές δραστηριότητες	43,7	45,3	42,4	43,1	49,4	51,5	41,6	41,1	40,8	40,5	47,0	45,4
Δημόσια διοίκηση	39,7	41,0	39,7	41,0	39,6	39,6	39,6	39,6	43,6	43,2
Εκπαίδευση	29,0	31,8	28,4	31,0	37,4	41,8	37,1	38,2	37,0	38,0	42,6	42,3
Υγεία	40,1	41,5	40,0	41,1	41,0	43,3	40,1	40,0	39,5	39,5	46,2	45,6
Τέχνες, διασκέδαση	44,1	44,7	40,6	41,2	53,9	53,7	41,8	41,1	40,3	39,9	46,7	45,1
Λοιπές υπηρεσίες	43,6	44,1	41,0	41,2	47,0	47,8	42,0	41,4	40,8	40,3	45,0	43,7
Δραστ. νοικ/ριών ως εργοδοτών	44,7	49,9	44,5	49,8	48,3	...	41,6	42,0	41,4	41,8	43,5	44,0
Ετερόδοκοι οργανισμοί	...	38,8	...	38,8	41,5	41,8	41,6	41,8

* Περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση

Δ06: Μέσες ώρες απασχόλησης ανά εβδομάδα στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, 2008 και 2016
Μερική απασχόληση (Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

	Ελλάδα						ΕΕ-28					
	Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*		Σύνολο		Μισθωτοί		Αυτο-απασχολούμενοι*	
	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016	2008	2016
Σύνολο	20,5	20,5	20,3	20,8	20,7	19,4	2008	2016	20,1	20,5	18,8	18,1
Γεωργία, κτηνοτροφία	20,5	20,1	24,4	23,9	20,3	19,6	20,6	19,7	19,5	19,4	20,9	19,8
Ορυχεία, λατομεία	19,8	...	20,1
Μεταποίηση	21,2	22,0	21,0	22,9	21,3	18,9	20,8	21,3	21,1	21,6	18,5	18,9
Ηλεκτρισμός, Φ/Α	23,8	22,8	24,1	23,7
Παροχή νερού	21,3	22,1	21,9	22,4
Κατασκευές	24,4	21,2	24,7	21,1	22,9	21,4	19,8	19,7	20,2	19,8	18,7	19,5
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	22,6	21,9	22,3	22,1	23,1	19,9	19,4	19,7	19,4	19,9	19,4	18,4
Μεταφορές και αποθήκευση	...	17,8	...	17,2	20,2	20,8	20,3	20,9	18,9	20,0
Ξενοδοχεία, εστιατόρια	22,5	21,3	21,8	21,2	24,2	21,8	17,8	18,1	17,8	18,1	18,1	18,5
Ενημέρωση και επικοινωνία	24,4	23,1	24,7	23,3	18,5	20,0	18,6	20,4	18,0	18,2
Τράπεζες, ασφάλειες	19,1	22,3	23,0	22,6	23,6	18,1	17,7
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	19,0	19,1	20,0	20,2	15,3	16,3
Επαγγελματίες, τεχνίτες κλπ	21,6	19,8	22,5	20,7	20,0	18,0	20,0	20,4	20,4	21,4	18,9	18,2
Διοικητικές δραστηριότητες	19,0	21,3	19,4	21,2	...	21,7	18,6	18,5	18,6	18,7	18,3	17,4
Δημόσια διοίκηση	19,7	19,9	19,7	19,9	22,9	23,6	23,0	23,7	...	16,8
Εκπαίδευση	15,3	15,7	15,6	15,7	13,1	15,8	19,5	20,1	19,9	20,6	14,2	14,9
Υγεία	20,7	20,7	22,2	21,4	16,7	19,2	21,9	22,3	22,1	22,6	19,1	18,7
Τέχνες, διασκέδαση	20,3	21,5	19,5	22,1	17,4	17,2	17,4	17,2	17,6	17,3
Λοιπές υπηρεσίες	19,2	19,5	18,7	20,4	20,2	16,5	18,3	19,0	18,7	19,6	17,0	17,1
Δραστ. νοικ/ριών ως εργοδοτών	20,3	20,2	20,2	20,8	20,8	...	16,4	15,3	16,4	15,3	16,4	14,5
Ετερόδοκοι οργανισμοί

* Περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση

Όλοι αυτοί οι άνθρωποι προφανώς «βάζουν» πολλές ώρες εργασίας στην επιχείρησή τους για να επιβιώσουν, δεδομένης της χαμηλής παραγωγικότητας τους στις περισσότερες περιπτώσεις. Στο άλλο άκρο της κλίμακας, οι αυτοαπασχολούμενοι που δουλεύουν περιστασιακά με τα νοικοκυριά σε ρόλο εργοδότη, (καθαρίστριες, κηπουροί, όσοι φροντίζουν παιδιά, ηλικιωμένους κ.ο.κ. καθώς και νοικοκυριά που παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες για ίδια χρήση) δουλεύουν μόλις 31,3 ώρες και όσοι δουλεύουν στην εκπαίδευση (παραδίδουν μαθήματα σε φροντιστήρια ή σπύτια) μόνο 35,2 ώρες.

Όσον αφορά στην επίπτωση της κρίσης, οι μέσες εβδομαδιαίες ώρες εργασίας μεταξύ 2008 και 2016 παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες, καθώς οι μισθωτοί δουλεύουν πλέον 1 ώρα λιγότερη κατά μέσο όρο λόγω αύξησης της μερικής απασχόλησης και οι αυτοαπασχολούμενοι 1,7 ώρες περισσότερες κατά μέσο όρο για να αντισταθμίσουν την απώλεια του τζίρου που έφερε η κρίση. Σε κλαδικό επίπεδο, οι αυτοαπασχολούμενοι που δούλευαν περισσότερο από τον μέσο όρο σήμερα σε σχέση με πριν την κρίση είναι όσοι απασχολούνται στην γεωργία, την μεταποίηση, το εμπόριο, τον τουρισμό, τις μεταφορές και την

αποθήκευση, την ενημέρωση και τις επικοινωνίες, τις τράπεζες και τις ασφάλειες την εκπαίδευση και την υγεία, ενώ αυτοί που δουλεύουν πολύ λιγότερες ώρες είναι όσοι απασχολούνται στις κατασκευές (46,3 ώρες το 2008, 42,7 ώρες το 2016) λόγω της απαξίωσης της αγοράς ακινήτων.

Η Ελλάδα απολαμβάνει πολύ υψηλότερα εισοδήματα απ' αυτά που θα δικαιολογούσε το επίπεδο ανάπτυξης της ιδιωτικής οικονομίας, ή, το ίδιο επίπεδο εισοδήματος με χώρες που έχουν πολύ μικρότερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων απ' ό,τι η Ελλάδα. Αυτό οφείλεται κυρίως στην πρόσοδο που παράγεται στην Ελλάδα λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας (τουρισμός, μεταφορές, κτλ.), εισοδήματα δηλαδή χωρίς να απαιτούνται να γίνουν ιδιαίτερα μεγάλες επενδύσεις.

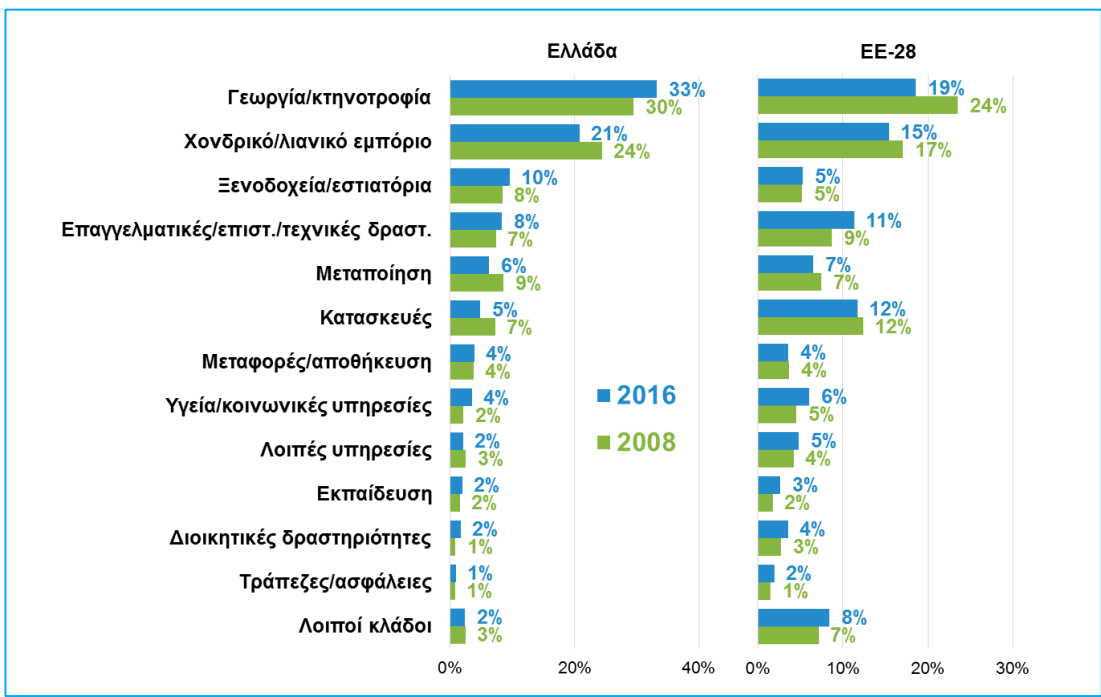

Σημειώνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των αυτοαπασχολούμενων είναι αγρότες. Στην Ελλάδα, το 12,7% των απασχολούμενων είναι αγρότες, έναντι 4,4% στην ΕΕ-28, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι στην γεωργία είναι το 89% της απασχόλησης στην γεωργία, έναντι 68% στην ΕΕ-28, και αποτελούν το 33,3% του συνόλου των αυτοαπασχολούμενων στην Ελλάδα, έναντι 18,6% στην ΕΕ-28. Όλα αυτά τα στοιχεία δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει μία χαμηλής παραγωγικότητας γεωργία και, συνεπώς, ένα υψηλό ποσοστό εργατικού δυναμικού παραμένει καθηλωμένο στη γεωργία και δεν είναι διαθέσιμο για απασχόληση σε άλλους κλάδους, όπως π.χ. στη βιομηχανία. Στο παρελθόν, στις περισσότερες χώρες, η βιομηχανική επανάσταση οδήγησε σε μετακινήσεις πληθυσμών από το χωριό στην πόλη και από την γεωργία στην μεταποίηση, λόγω της εφαρμογής προηγμένων τεχνολογικά μεθόδων παραγωγής. Στην Ελλάδα, η διαδικασία αυτή έχει μείνει χρονικά μετέωρη. Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1981, χωρίς να έχει ολοκληρωθεί ο τεχνολογικός μετασχηματισμός της παραγωγικής διαδικασίας, και η συνακόλουθη εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, είχε ως αποτέλεσμα τον εγκλωβισμό πολλών παραγωγικών πόρων στην γεωργία λόγω των γενναιόδωρων εισοδηματικών ενισχύσεων που απολάμβαναν οι αγρότες από τα κοινοτικά κονδύλια.

Αυτή η αγροτική πολιτική σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης αναστρέφεται πλέον σταδιακά, και τα επόμενα χρόνια, αναμένεται να ενισχυθούν οι δυνάμεις που θα δώσουν ώθηση σε αγροτικές εκμεταλλεύσεις υψηλότερης τεχνολογίας, και στην έξοδο αγροτών από την γεωργία.

Οι κλάδοι που έχουν μεγαλύτερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων παράγουν και χαμηλότερη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο, έχουν δηλαδή μικρότερη παραγωγικότητα.

Στην Ελλάδα (2016), το 33,3% των αυτοαπασχολούμενων απασχολείται στη γεωργία, το 20,9% στο εμπόριο, το 9,6% στον τουρισμό, το 8,4% σε επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, το 6,3% στη μεταποίηση, το 4,9% στις κατασκευές και μικρότερο ποσοστό στους υπόλοιπους κλάδους (**Δ07**). Συγκρίνοντας την Ελλάδα με την ΕΕ-28, η κατανομή είναι περίπου η ίδια, λαμβανομένου υπόψη ότι η Ελλάδα έχει διπλάσιο πληθυσμό αυτοαπασχολούμενων απ' ό,τι η ΕΕ-28, με αρκετά μεγαλύτερα ποσοστά αυτοαπασχολούμενων

Δ07: Κατανομή αυτοαπασχολούμενων* κατά κλάδο (αυτοαπασχολούμενοι ως % του συνόλου των αυτοαπασχολούμενων) στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

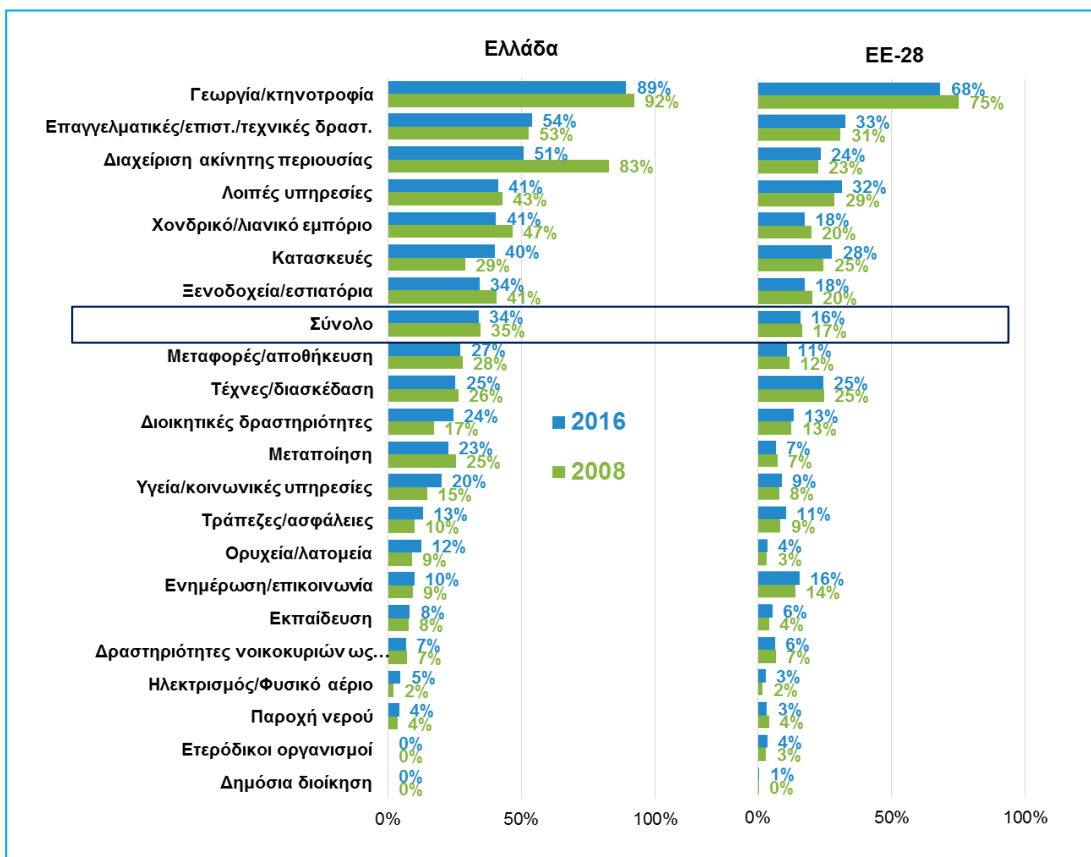
* Περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση

στην ΕΕ-28 να απαντώνται στις κατασκευές, κλάδος που έχει καταποντιστεί στην Ελλάδα στη διάρκεια της κρίσης, και τις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, όπου έχει αυξηθεί το ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και στην Ελλάδα (άνεργοι επιλέγουν να δοκιμάσουν την τύχη τους ανοίγοντας ένα μαγαζάκι), και πολύ περισσότερο στην ΕΕ-28 (μάλλον ως αποτέλεσμα νέων μορφών απασχόλησης – π.χ. εργασία από το σπίτι). Ενδεικτικό της τάσης αυτής στην Ελλάδα είναι και η σχετικά μεγάλη αύξηση του ποσοστού των απασχολούμενων στον τουρισμό (ξενοδοχεία, εστίαση) σε σχέση με την προ κρίσης εποχή, ενώ σημαντικές μειώσεις εμφανίζονται στη μεταποίηση και τις κατασκευές, όπου ατομικές επιχειρήσεις κλείνουν λόγω της κρίσης και της έντασης του ανταγωνισμού.

Η συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1981, χωρίς να έχει ολοκληρωθεί ο τεχνολογικός μετασχηματισμός της παραγωγικής διαδικασίας, και η συνακόλουθη εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, είχε ως αποτέλεσμα τον εγκλωβισμό πολλών παραγωγικών πόρων στην γεωργία λόγω των γενναιόδωρων εισοδηματικών ενισχύσεων που απολάμβαναν οι αγρότες από τα κοινοτικά κονδύλια.

Ενδεικτικό της ιδιότυπης καθυστέρησης της ελληνικής οικονομίας είναι το ποσοστό αυτοαπασχολούμενων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας σε σχέση με την διάρθρωση της απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή οικονομία (Δ08). Η «οικογενειακή/ατομική» οργάνωση της παραγωγής είναι πιο διαδεδομένη στην γεωργία

Δ08: Ποσοστά αυτοαπασχολούμενων* κατά κλάδο (αυτοαπασχολούμενοι ως % του συνόλου των απασχολούμενων του κλάδου) στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β' 3μηνο 2008 και Β' 3μηνο 2016)

* Περιλαμβάνονται αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό και βοηθοί σε οικογενειακή επιχείρηση

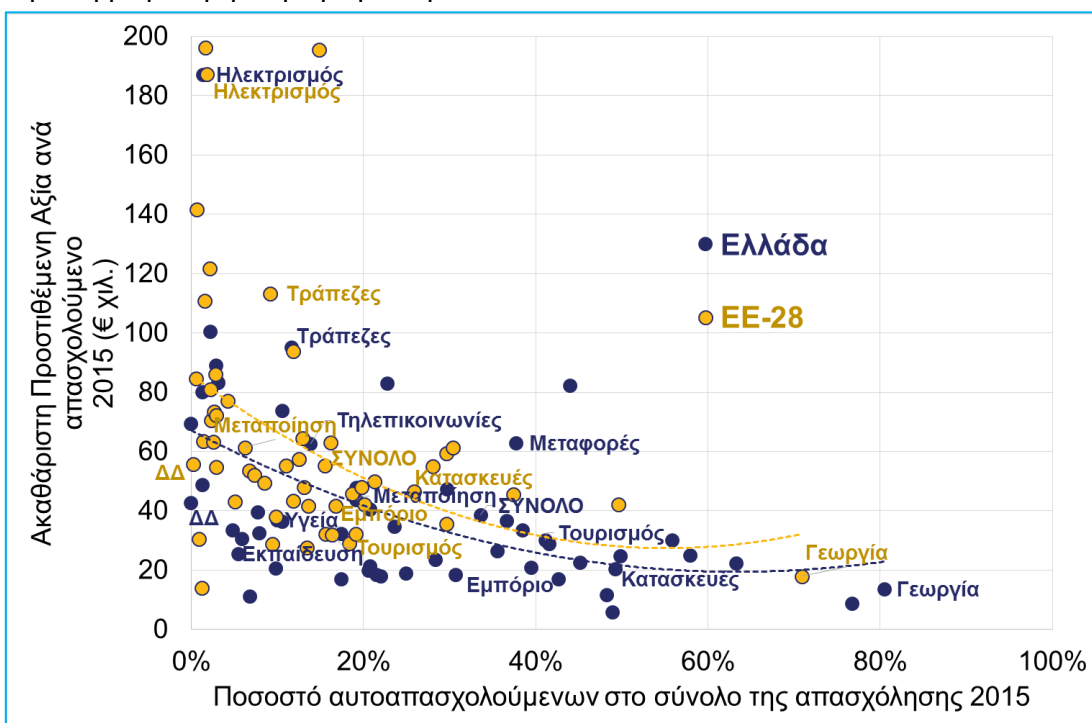

(Ελλάδα 89%, ΕΕ-28 68%), τις κατασκευές (Ελλάδα 40%, ΕΕ-28 28%), τις επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, ως είναι φυσικόν, (Ελλάδα 54%, ΕΕ-28 33%) κ.α. Εκεί, όμως, που υπάρχουν μεγάλες και ουσιαστικές διαφορές είναι στην μεταποίηση (Ελλάδα 23%, ΕΕ-28 7%), το εμπόριο (Ελλάδα 41%, ΕΕ-28 18%), τον τουρισμό (Ελλάδα 34%, ΕΕ-28 18%), τις μεταφορές και την αποθήκευση (Ελλάδα 27%, ΕΕ-28 11%) και, τέλος, την εκπαίδευση (Ελλάδα 8%, ΕΕ-28 6%) και την υγεία/κοινωνικές υπηρεσίες (Ελλάδα 20%, ΕΕ-28 9%)! Οι διαφορές αυτές αντανακλούν τη λειτουργία χιλιάδων μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, ακόμη και σε κλάδους που στην Ευρώπη η δραστηριότητα ασκείται κατά μέσο όρο από πολύ μεγαλύτερες σε μέγεθος επιχειρήσεις, όπως επιβάλλει η αναζήτηση μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας με την εφαρμογή μεθόδων που δημιουργούν οικονομίες κλίμακας.

Στο Διάγραμμα Δ09 εμφανίζονται τα ποσοστά αυτοαπασχολούμενων σε Ελλάδα και ΕΕ-28 κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, μαζί με την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο στους διάφορους κλάδους. Είναι προφανές ότι οι κλάδοι που έχουν μεγαλύτερο ποσοστό αυτοαπασχολούμενων παράγουν και χαμηλότερη προστιθέμενη αξία ανά απασχολούμενο, έχουν δηλαδή μικρότερη παραγωγικότητα.

Υπάρχει σήμερα σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας μία εχθρική προδιάθεση απέναντι στον καπιταλισμό, την ανταγωνιστικότητα, την αξιολόγηση, την αξιοκρατία κλπ. Αυτά είναι τα συμπτώματα μιας κοινωνίας σε παρακμή. Δεν μπορεί να κτιστεί μία δυναμική οικονομία σε μία κλειστή και φοβική κοινωνία.

Οι αριθμοί αυτοί είναι εντυπωσιακοί ως προς τις αρνητικές επιπτώσεις και συνέπειες που ασκούνται στην ευημερία των Ελλήνων πολιτών από το έλλειμμα προσαρμοστικότητας της ελληνικής οικονομίας στις σύγχρονες μεθόδους οργάνωσης της παραγωγής. Απορεί κανείς για τι είδους ανάπτυξη μιλάμε όταν η οργάνωση της παραγωγής, ακόμη και σε μεγάλους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό το πρότυπο της μικρής οικογενειακής, ή ακόμη χειρότερα, και της ατομικής επιχείρησης, αποτέλεσμα της προστασίας που παρέχεται στις μικρές/ατομικές εκμεταλλεύσεις, για πελατειακούς κυρίως λόγους, από το πολιτικό σύστημα. Και δεν είναι, βεβαίως, παράξενο γιατί, στο πλαίσιο αυτό, η

Δ09: Ποσοστό αυτοαπασχολούμενων και Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία ανά απασχολούμενο κατά κλάδο στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28 (Eurostat, Εθνικοί Λογαριασμοί, 2015 - Στοιχεία ΕΕ-28 2014)

φοροδιαφυγή είναι τόσο διαδεδομένο φαινόμενο στην ελληνική οικονομία, και γιατί το πολιτικό σύστημα κωφεύει στον περιορισμό της.

Ο αυτοασχολούμενος του μέλλοντος δεν θα έχει καμία σχέση με την ατομική επιχείρηση που βλέπουμε σήμερα. Θα είναι ο μισθωτός του αύριο χωρίς καμιά από τις σταθερές που προσδιορίζουν την εργασία του μισθωτού σήμερα.

Υπάρχει σήμερα σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας μία εχθρική προδιάθεση απέναντι στον καπιταλισμό, την ανταγωνιστικότητα, την αξιολόγηση, την αξιοκρατία κλπ. Αυτά είναι τα συμπτώματα μιας κοινωνίας σε παρακμή. Δεν μπορεί να κτιστεί μία δυναμική οικονομία σε μία κλειστή και φοβική κοινωνία. Φαίνεται ότι μεγάλα κομμάτια της ελληνικής κοινωνίας αποστρέφονται πλέον την ανάπτυξη, ανεξαρτήτως κορωνών για τον ερχομό της, και, μάλιστα στην εξωστρεφή εκδοχή της! Όπως γράφει ο Maciej Kisilowski ([How Eastern Europe Blew Up the West](#)), οι ψηφοφόροι ίσως να θεωρούν πλέον την οικονομική στασιμότητα ως το αποδεκτό τίμημα που πρέπει να πληρώσουν για να πάρουν πίσω αυτό που θέλουν πάνω απ' όλα: ένα πιο γνώριμο και φιλικό κόσμο όπου το κράτος εγγυάται, στα κυρίαρχα παραδοσιακά πληθυσμιακά στρώματα στο εκλογικό σώμα, την αίσθηση ότι ανήκουν κάπου και ότι διατηρούν την αξιοπρέπεια τους, σε βάρος των «άλλων». Πόσο αληθινά ακούγονται τα λόγια αυτά στην περίπτωση της Ελλάδας όπου το κυρίαρχο αφήγημα είναι να διατηρήσουμε τα προνόμια μας, να μην κάνουμε μεταρρυθμίσεις και να φορτώνουμε το κόστος της απραξίας μας στους «άλλους», μέσω της υπερφορολόγησης, της φοροδιαφυγής, της μη εξυπηρέτησης του χρέους, κλπ. Και εξακολουθούμε να ονειρευόμαστε ότι θα σκίσουμε τα μνημόνια και ασχολούμαστε με τη δημιουργία θέσεων εγγυημένης εργασίας, προσλήψεις στο δημόσιο, και, εν γένει, ό,τι άλλο μας θυμίζει ένα παρελθόν που έχει φύγει ανεπιστρεπτή.

Αυτές οι επιλογές βεβαίως, αν και ακόμη μπορεί να κερδίζουν εκλογικές αναμετρήσεις, δεν είναι στο τέλος βιώσιμες. Και αυτό διότι όσο αρνούμαστε την καπιταλιστική ανάπτυξη, τόσο θα δυσκολεύονται οι άνεργοι να βρουν δουλειά. Οι μισθωτοί που έχουν χάσει τη δουλειά τους και, εν πολλοίς, την εξειδίκευσή τους, και προσπαθούν να ορθοποδήσουν ανοίγοντας ένα μαγαζάκι παλαιάς κοπής, φορώντας το καπέλο του αυτοαπασχολούμενου, δεν έχουν και μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας, σε μια μορφή επιχειρηματικής λειτουργίας που βρίσκεται σε αποδιάρθρωση. Βεβαίως, σήμερα, ο καπιταλισμός μεταλλάσσεται. Η μισθωτή εργασία μετεξελίσσεται, πάλι λόγω της τεχνολογικής προόδου, σε εργασία αυτοαπασχολούμενων, όπου εργαζόμενοι μπορούν να δουλεύουν από το σπίτι, για πολλούς εργοδότες ταυτόχρονα, χωρίς να απαιτείται η διάθεση εργασιακού χώρου ή εξοπλισμού από τον εργοδότη. Αυτή η διαδικασία επηρεάζει περισσότερο τις υπηρεσίες παρά τη βιομηχανία, αν και η πλαισίωση των βιομηχανικών μονάδων από ρομπότ και η ανάπτυξη τεχνολογιών τεχνητής νοημοσύνης, θα φέρει επανάσταση στον τρόπο που θα δουλεύουν οι άνθρωποι στο μέλλον, με απρόβλεπτες συνέπειες για τον τρόπο που είναι οργανωμένες οι σημερινές κοινωνίες, πολιτικά και οικονομικά. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, ο αυτοασχολούμενος του μέλλοντος δεν θα έχει καμία σχέση με την ατομική επιχείρηση που βλέπουμε σήμερα. Θα είναι ο μισθωτός του αύριο χωρίς καμιά από τις σταθερές που προσδιορίζουν την εργασία του μισθωτού σήμερα. Πολλά επαγγέλματα θα σαρωθούν και νέα επαγγέλματα θα πάρουν τη θέση τους. Και, εμείς, στην Ελλάδα, όταν όλα γύρω μας αλλάζουν, αδυνατούμε να ξεχωρίσουμε το νέο που έρχεται από το παλιό που φεύγει. Αυτά είναι τα νέα δεδομένα που πρέπει να απασχολήσουν σοβαρά τον κοινωνικό διάλογο γύρω από το μέλλον της εργασίας που πρέπει κάποια στιγμή να ανοίξει και στην Ελλάδα από τους κοινωνικούς εταίρους που εκπροσωπούν εργαζομένους και εργοδότες.

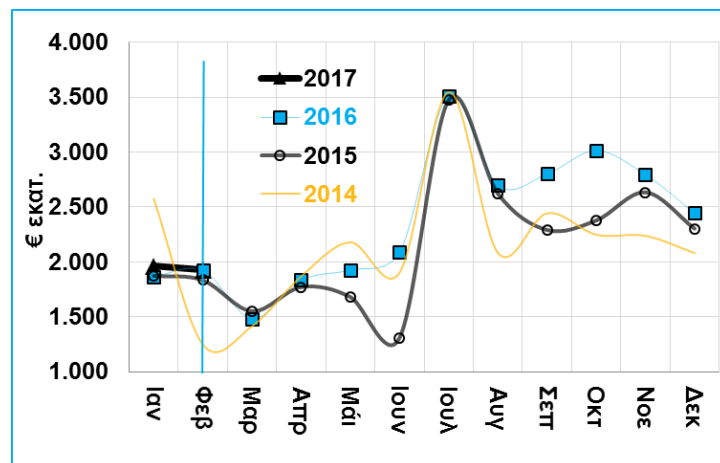
Οικονομικές εξελίξεις

Εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού: Τα αναλυτικά στοιχεία για την εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού επιβεβαιώνουν τα προσωρινά στοιχεία, με καταρχήν ελαφρά υποχώρηση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού στο δίμηνο Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου 2017 σε σχέση με τα περυσινά επίπεδα (αλλά υπέρβαση κατά €522 εκατ. του στόχου 2017). Ως νέο στοιχείο προκύπτει η σημαντική συνεισφορά των μη φορολογικών εσόδων, των εσόδων σε ενεργειακά προϊόντα καθώς και των εσόδων από ρυθμίσεις, στην υπέρβαση του στόχου, με τις άλλες κατηγορίες εσόδων να έχουν στασιμότητα ή πτώση, όπως οι φόροι περιουσίας και επί καπνών.

Συγκεκριμένα, στην εξέλιξη αυτή συνέβαλλαν η ταύτιση, ουσιαστικά, τόσο τον Ιανουάριο όσο και το Φεβρουάριο των εσόδων από φόρο εισοδήματος και ΦΠΑ το 2016 και 2017 (παρά τα νέα μέτρα, **Δ10**). Την ίδια ώρα, ειδικά σε ότι αφορά τα καύσιμα τα έσοδα από ΕΦΚ και ΦΠΑ είχαν μια πορεία καλύτερη του διμήνου του 2016 (€1.051 εκατ. αντί €815 εκατ., δηλαδή βελτίωση στο δίμηνο €236 εκατ. λόγω ισχυρής πορείας και για τους δύο μήνες του διμήνου χωριστά) αλλά ως μερικό αντιστάθμισμα για τα καπνά η αντίστοιχη πορεία είναι έντονα πτωτική (€405 εκατ. αντί €474 εκατ., δηλαδή χειροτέρευση €69 εκατ. κυρίως λόγω της αδύναμης πορείας του Φεβρουαρίου). Μαζί με τη (συγκυριακή;) μείωση των εσόδων από φόρους περιουσίας το Φεβρουάριο (€81 εκατ. το Φεβρουάριο 2017, αντί €373 εκατ. το Φεβρουάριο 2016) ερμηνεύεται η ελαφρά υποχώρηση των φορολογικών εσόδων σε σχέση με το 2016, στο βαθμό που υπήρξε και η υπέρβαση των στόχων και των περυσινών επιδόσεων των φόρων από προηγούμενες χρήσεις (ΠΟΕ - δηλαδή, τα έσοδα από ρυθμίσεις) τόσο άμεσων και έμμεσων φόρων (€870 εκατ. υλοποίηση στο δίμηνο 2017, έναντι εκτίμησης προϋπολογισμού €579 εκατ. και επίδοση €737 εκατ. το 2016). Η τελευταία πρέπει να σημειωθεί όμως οφείλεται στην καλή πορεία των εσόδων αυτών τον Ιανουάριο, η οποία δεν επαναλήφθηκε το Φεβρουάριο. Τα τακτικά έσοδα τελικά παρέμειναν στα περυσινά επίπεδα χάρη στα μη φορολογικά έσοδα. Πέραν της αύξησης των απολήψεων από την ΕΕ σε σχέση με

πέρυσι στα €128 εκατ., αυτά ήταν αυξημένα σε σχέση με το στόχο (€1,3 δισ. το δίμηνο 2017 έναντι €1,3 δισ. το δίμηνο του 2016 και στόχου για το δίμηνο 2017 €1 δισ.) και υπερέβησαν τις υστερήσεις κυρίως λόγω της, για δεύτερο συνεχιζόμενο έτος, πολύ υψηλής επίδοσης τον Φεβρουάριο, κατά τον οποίο κατέβαλλε στην κεντρική κυβέρνηση η ΤΤΕ το μέρισμα της. Έτσι, για δεύτερη χρονιά οι σημαντικές πληρωμές της ΤΤΕ σε επιστροφές κερδών ομολόγων ANFA/SMP (€345 εκατ., αντί €375 εκατ. πέρυσι και €291 εκατ. το 2015) και μέρισμα (€734 εκατ., αντί €776 εκατ. πέρυσι και €350 εκατ. το 2015) στήριξαν τα έσοδα.

Δ10: Έσοδα κεντρικής κυβέρνησης από ΦΠΑ και φόρο εισοδήματος (Υπουργείο Οικονομικών, Φεβ. 2017)

Ισοζύγιο πληρωμών: Σύμφωνα με την τράπεζα της Ελλάδος, τον Ιανουάριο του 2017, το έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών αυξήθηκε κατά €322 εκατ. περίπου, καθώς οι εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν περισσότερο από τις αντίστοιχες εξαγωγές (+12,5% έναντι +6,3%). Η μεγάλη άνοδος της αξίας των συνολικών εισαγωγών και εξαγωγών (+26,4% και +25,1 αντίστοιχα) οφείλεται στα καύσιμα λόγω της αύξησης των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Επισημαίνεται ότι σε σταθερές τιμές, οι εξαγωγές αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία αυξήθηκαν κατά +4,3% και οι αντίστοιχες εισαγωγές κατά +12,1%.

Την ίδια ώρα, το πλεόνασμα του ισοζυγίου υπηρεσιών παρουσίασε άνοδο κατά €95 εκατ. σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2016, κυρίως λόγω της ανόδου των

	(€ εκατ.)			Ιανουάριος		
	2015	2016	%Δ	2016	2017	%Δ
Ισοζύγιο αγαθών	-17.231,2	-16.581,9	-3,8%	-1.138,9	-1.460,7	28,3%
Εξαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	17.898,0	18.174,5	1,5%	1.296,1	1.378,1	6,3%
Εξαγωγές καυσίμων	6.713,7	6.156,2	-8,3%	364,1	658,7	80,9%
Εισαγωγές χωρίς καύσιμα και πλοία	30.489,9	31.782,6	4,2%	2.281,1	2.566,4	12,5%
Εισαγωγές καυσίμων	10.921,8	8.988,7	-17,7%	511,9	938,7	83,4%
Εισαγωγές πλοίων	606,7	297,3	-51,0%	14,2	42,0	195,8%
Εισπράξεις από υπηρεσίες	27.919,2	25.027,9	-10,4%	892,2	1.180,1	32,3%
Τουρισμός	14.125,8	13.220,0	-6,4%	168,8	164,8	-2,4%
Μεταφορές	9.968,3	7.814,2	-21,6%	479,4	654,0	36,4%
Άλλες υπηρεσίες	3.825,0	3.993,6	4,4%	243,9	361,3	48,1%
Εισροές από ΕΕ	3.374,2	2.215,5	-34,3%	421,7	258,0	-38,8%
Τρέχουσες	1.054,9	1.017,3	-3,6%	15,4	205,3	1236,3%
Κεφαλαιακές	2.319,3	1.198,2	-48,3%	406,3	52,6	-87,0%
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών*	2.194,4	-68,2	-103,1%	-383,2	-230,7	-39,8%

* περιλαμβάνονται κεφαλαιακές μεταβιβάσεις

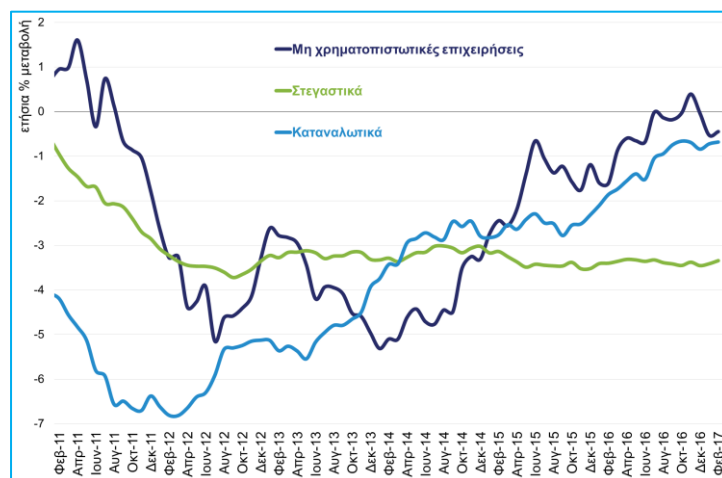
εισπράξεων από μεταφορές (+36,4%), ενώ οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες περιορίστηκαν (-2,4%, **Δ11**). Ειδικότερα, το ταξιδιωτικό ισοζύγιο τον Ιανουάριο του 2017 εμφάνισε πλεόνασμα €15 εκατ., έναντι πλεονάσματος €39 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του 2016. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €165 εκατ. ευρώ (έναντι €169 εκατ. τον Ιανουάριο του 2016), παρουσιάζοντας πτώση -2,4% λόγω της μείωσης της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης κατά -6,9%, ενώ η μέση δαπάνη ανά ταξίδι αυξήθηκε κατά +4,9%. Αξίζει να αναφερθεί ότι η ταξιδιωτική κίνηση μέσω αεροδρομίων αυξήθηκε κατά +19,9%, ενώ αυτή μέσω οδικών σταθμών μειώθηκε κατά -32,3%.

Συνολικά το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και κεφαλαίων βελτιώθηκε κατά €152 εκατ. περίπου (μείωση του ελλείμματος κατά -39,8%), ενώ συνολικά το 2016 είχε διαμορφωθεί έλλειμμα -€68,2 εκατ. έναντι πλεονάσματος €2,2 δισ. περίπου το 2015, ως αποτέλεσμα κυρίως της σημαντικής μείωσης των καθαρών εισπράξεων από μεταφορές (-€1,2 δισ.), η οποία αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στους περιορισμούς στην κίνηση κεφαλαίων.

Δ11: Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (Τράπεζα της Ελλάδος, Ιαν. 2017)

Χρηματοδότηση και καταθέσεις: Αρνητική για 2^ο συνεχόμενο μήνα ήταν τον Φεβρουάριο του 2017 η μεταβολή σε ετήσια βάση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων (-0,4%). Σημειώνεται ότι τον Νοέμβριο του 2016 η μεταβολή χρηματοδότησης των επιχειρήσεων ήταν θετική για πρώτη φορά έπειτα από 5 έτη περίπου αρνητικής μεταβολής. Παράλληλα, ο ρυθμός μεταβολής των καταναλωτικών δανείων προς νοικοκυριά περιορίστηκε στο -0,7% από -1,9% τον Φεβρουάριο του 2016, ενώ στα στεγαστικά παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος στο -3,3% (**Δ12**).

Δ12: Χρηματοδότηση ιδιωτικού τομέα – ετήσια ποσοστιαία μεταβολή (Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβ. 2017)

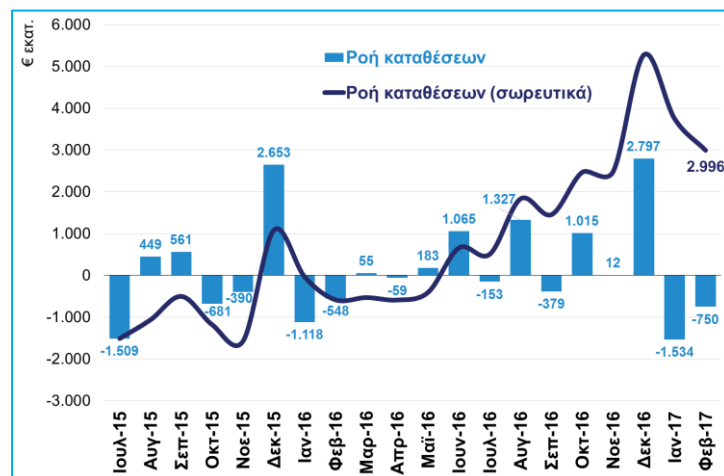

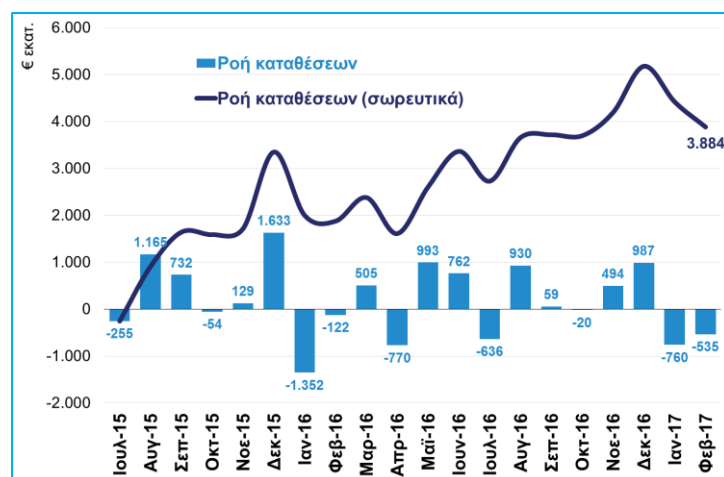
Αναφορικά με τις καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα, τον Φεβρουάριο του 2017 συνεχίστηκε η εκροή, καθώς παρουσίασαν μείωση κατά -€750 εκατ., επιπλέον μείωσης κατά -€1.534 εκατ. τον προηγούμενο μήνα. Ωστόσο, από τον Ιούλιο του 2015 που επιβλήθηκαν οι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων η ροή των συνολικών καταθέσεων σωρευτικά είναι θετική κατά €3 δισ. περίπου (Δ13), ως αποτέλεσμα της αυξητικής τάσης που παρουσιάζουν οι καταθέσεις των επιχειρήσεων (+€3,9 δισ. περίπου από τον Ιούλιο του 2015 έως τον Φεβρουάριο του 2017, Δ14), ενώ οι καταθέσεις των νοικοκυριών υποχωρούν εκ νέου για δεύτερο συνεχόμενο μήνα τον Φεβρουάριο του (-€637 εκατ., Δ15), έπειτα από τη μεγάλη άνοδο του Δεκεμβρίου 2016, κυρίως λόγω της καταβολής του δώρου Χριστουγέννων σε μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα και της πίστωσης αγροτικών επιδοτήσεων.

Οι παραπάνω εξελίξεις αποδίδονται αφενός στην υπερφορολόγηση των νοικοκυριών, τα οποία για να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους, χρησιμοποιούν μέρος των αποταμιεύσεών τους, και αφετέρου στην αυξανόμενη αβεβαιότητα που δημιουργεί η συνεχής αναβολή της ολοκλήρωσης της 2^{ης} αξιολόγησης.

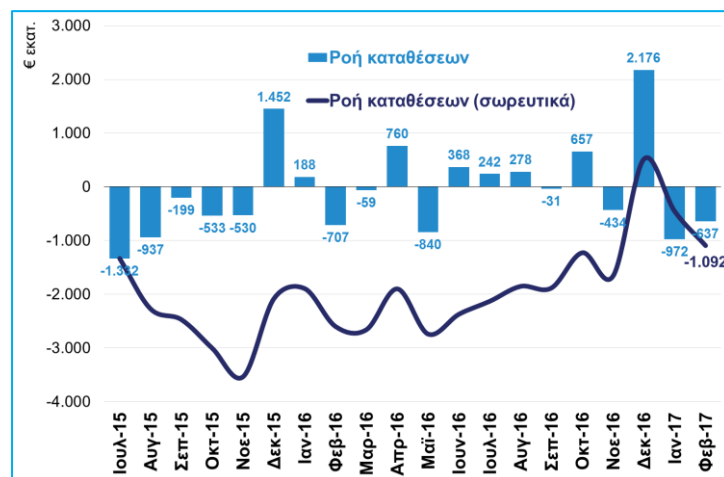
Δ13: Μηνιαία ροή καταθέσεων – Σύνολο ιδιωτικού τομέα (Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβ. 2017)

Δ14: Μηνιαία ροή καταθέσεων – Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβ. 2017)

Δ15: Μηνιαία ροή καταθέσεων – Νοικοκυριά (Τράπεζα της Ελλάδος, Φεβ. 2017)

Οικονομικά μεγέθη μελών ΣΕΒ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ

€435_{δισ.}
72% συνόλου*

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

€58_{δισ.}
44% συνόλου*

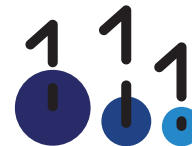
ΠΩΛΗΣΕΙΣ

€77_{δισ.}
46% συνόλου*

ΠΡΟ ΦΟΡΩΝ ΚΕΡΔΗ

€2,4_{δισ.} **
44% κερδών***

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

220.000

ΜΙΣΘΟΙ

€4,6_{δισ.}

ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΕΣ
ΕΙΣΦΟΡΕΣ

€2_{δισ.}

ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΚΕΡΔΩΝ

€1,6_{δισ.}

*Άθροισμα δημοσιευμένων ισολογισμών ΑΕ και ΕΠΕ

** Άθροισμα κερδών και ζημιών όλων των επιχειρήσεων

*** Φορολογητέα κέρδη κερδοφόρων επιχειρήσεων

Όραμα

Οραματιζόμαστε την Ελλάδα ως τη χώρα, που κάθε πολίτης του κόσμου θα θέλει και θα μπορεί να επισκεφθεί, να ζήσει και να επενδύσει. Οραματιζόμαστε μια ανοιχτή, κοινωνικά υπεύθυνη και οικονομικά φιλελεύθερη χώρα-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που προτάσσει την ισχυρή ανάπτυξη ως παράγοντα κοινωνικής συνοχής. Θέλουμε μια Ελλάδα δυναμικό κέντρο της ευρωπαϊκής περιφέρειας, με στέρεους θεσμούς, ελκυστικό κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον, που προάγει τις εξαγωγές, την καινοτόμο επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και τις ποιοτικές υπηρεσίες, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη γνώση, τη συνοχή, τις ίσες ευκαιρίες και το κράτος δικαίου.

Αποστολή

Ηγεσία & Γνώση

Ο ΣΕΒ διαδραματίζει ηγετικό ρόλο στον μετασχηματισμό της Ελλάδας σε μια παραγωγική, εξωστρεφή και ανταγωνιστική οικονομία, ως ανεξάρτητος και υπεύθυνος εκπρόσωπος της ιδιωτικής οικονομίας.

Κοινωνικός Εταίρος

Ο ΣΕΒ, ως κοινωνικός εταίρος που πιστεύει στη λειτουργία των θεσμών, προωθεί στα αρμόδια όργανα της Πολιτείας και της Ε.Ε. τις απόψεις και θέσεις της επιχειρηματικής κοινότητας.

Ισχυρός Εκπρόσωπος

Ο ΣΕΒ διαμορφώνει θέσεις, αναλύσεις και προτάσεις πολιτικής για την οικονομία, τη βιομηχανία, την καινοτομία, την απασχόληση, την παιδεία και τις εργασιακές δεξιότητες, τον κοινωνικό διάλογο, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την εταιρική υπευθυνότητα.

Φορέας Δικτύωσης

Ο ΣΕΒ δικτυώνει τα μέλη του μεταξύ τους & με τα κέντρα αποφάσεων (εγχώρια και διεθνή), με στόχο τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας.

Σύγχρονες Επιχειρήσεις, Σύγχρονη Ελλάδα

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων
και βιομηχανιών

Ξενοφώντος 5, 105 57 Αθήνα
Τ: 211 5006 000
F: 210 3222 929
E: info@sev.org.gr
www.sev.org.gr

SEV Hellenic Federation
of Enterprises

168, Avenue de Cortenbergh
B-1000 Bruxelles
M: +32 (0) 494 46 95 24
E: sevbrussels@proximus.be

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΤΕ ΜΑΣ
ΣΤΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ

